

Dinàmiques metropolitanes i efectes sobre el temps

Gemma Vilà i Anna Alabart

Grup de Recerca Territori,
Població i Ciutadania
Universitat de Barcelona
5 de febrer de 2009

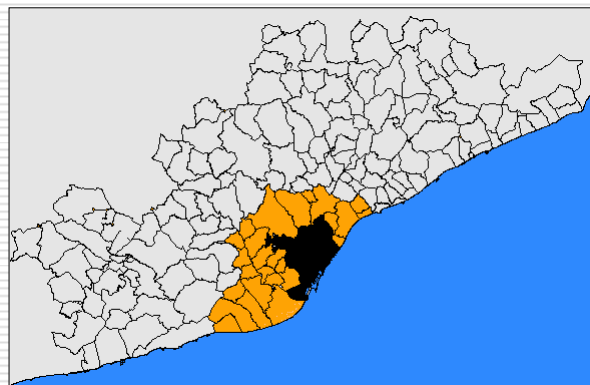
Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur

1. Dinàmiques metropolitanes recents: la juxtaposició de models

Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur

La Regió Metropolitana de Barcelona

3.200 km²
164 municipis
4.928.852 persones

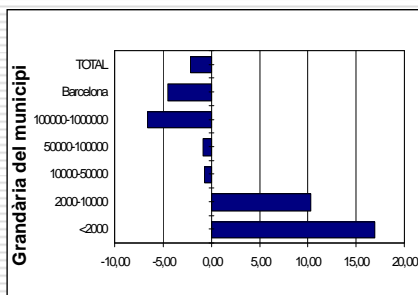
Dinàmiques recents a la Regió Metropolitana de Barcelona

1. Increment de la mobilitat residencial a l'interior de la Regió.
 2. Increment de la població dels municipis petits.
 3. Multiplicació de les urbanitzacions de baixa densitat.
-

Les etapes del canvi

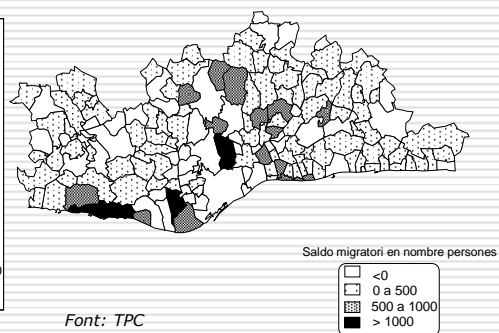
1975-1985. L'evidència del canvi

TAXA NETA DE MIGRACIÓ (1982-1985)

Font: TPC

SALDO MIGRATORI (1982-1985)

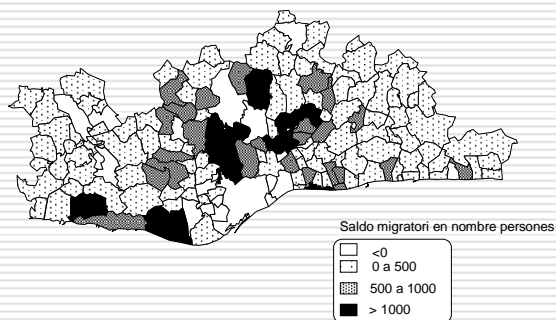

Font: TPC

Les etapes del canvi

1986-1995. La consolidació de l'urbanisme dispers

SALDO MIGRATORI (1986-1995)

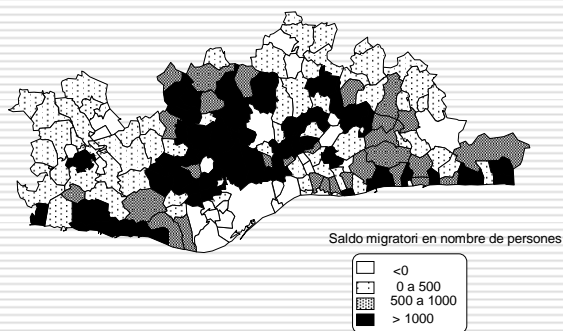

Font: TPC

Les etapes del canvi

1996-2003. Coexistència de dos models urbans

SALDO MIGRATORI (1996-2000)

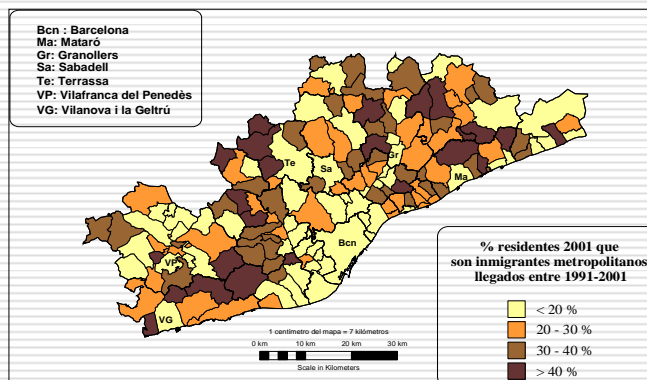

Font: TPC

Les etapes del canvi

1996-2003. Coexistència de dos models urbans

Impacte de la immigració metropolitana en el creixement de la població (2001)

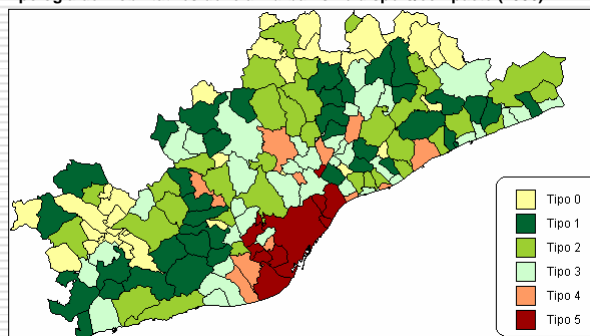

Font: Pujadas, I; Garcia, A (2007)

Les etapes del canvi

2003-2009. El resultat de les dinàmiques i les actuacions

Tipologia de mobilitat residencial i urbanisme dispers/compacte (2006)

Font: Pujadas, I; Garcia, A (2007)

2. La ciutat dispersa: un model específic de temps?

Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur

Característiques de la ciutat dispersa (R. López de Lucio)

1. Descentralització progressiva de les activitats
2. Suburbanització residencial (baixa densitat i habitatge unifamiliar)
3. Fragmentació del territori i especialització de les peces → distància
4. Segregació social (distància, expansió urbana, restriccions d'accés)
5. Disminució de les relacions de proximitat i ascens de la casa individual com a microcentre
6. Creació de centralitats perifèriques alternatives
7. Empobriment, especialització i privatització de l'espai públic

El temps a les urbanitzacions: el treball familiar domèstic

1. Forta dedicació al treball familiar domèstic → major inversió que en el compacte

Mitjana d'hores setmanals dedicades al treball familiar-domèstic per les persones principals de la llar segons sexe (2006)

Mitjana d'hores setmanals	Homes	Dones	TOTAL
Urbanitzacions	13.29	29.39	21.36
Compacte (Barcelona)	7.35	18.54	13.39

Font: TPC i ECVHP 2006

2. Desigual distribució entre homes i dones → menor diferències que en el compacte

El temps a les urbanitzacions: el treball familiar domèstic

3. La inversió en temps familiar domèstic depèn en gran mesura de les persones dependents de la llar

Mitjana d'hores setmanals dedicades al treball familiar-domèstic per les persones principals de la llar segons sexe i tipus de llar (2006)

	Homes	Dones	TOTAL
Parelles amb fills/es	12.73	30.59	22.43
Parelles sense fills/es	14.49	26.91	20.11
Monoparental simple	13.23	29.06	20.13
Extenses	17.50	32.83	24.07
Múltiples	13.54	29.51	21.58
TOTAL	12.73	30.59	22.43

Font: TPC i ECVHP 2006

El temps a les urbanitzacions: el treball mercantil

1. Baixa autocontenció laboral del lloc de residència → menor que en el compacte

Localització del lloc de treball de les persones principals de la llar segons sexe (2006)

	Homes	Dones	TOTAL
Localització variable	10,3%	3,2%	7,5%
Domicili o urbanització	9,2%	11,2%	10,0%
Resta de municipi	8,7%	12,8%	10,3%
Barcelona ciutat	28,2%	23,2%	26,3%
Ciutats madures	10,3%	12,8%	11,3%
Resta de Catalunya	33,3%	36,8%	34,7%
TOTAL	100,0%	100,0%	100,0%

Font: TPC

2. Mitjà de transport privat com a opció majoritària

Mitjà de transport utilitzat per anar al lloc de treball segons sexe (2006)

	Homes	Dones	TOTAL
A peu	1,2%	0,0%	,7%
Amb moto	2,5%	0,9%	1,8%
Amb cotxe particular	93,2%	90,0%	91,9%
Amb transport públic	3,1%	9,1%	5,5%
TOTAL	100,0%	100,0%	100,0%

Font: TPC

El temps a les urbanitzacions: el treball mercantil

3. Jornada laboral: completa i contínua → més parcial, més contínua i majors diferències entre homes i dones que en el compacte

Tipus de jornada laboral de les persones principals de la llar segons sexe (2006)

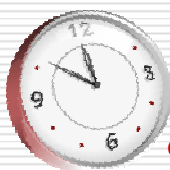
	Urbanitzacions			Compacte		
	Homes	Dones	TOTAL	Homes	Dones	Total
Parcial	6,7%	36,3%	18,1%	5,1%	21%	12,5%
Completa	57,2%	46,9%	53,2%	94,9%	79%	87,3%
Àmplia	36,1%	16,8%	28,7%	-	-	-
TOTAL	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Mitjana	44.2	36.9	41.4	42.2	36.1	39.3

Font: TPC i ECVHP 2006

	Urbanitzacions			Compacte
	Homes	Dones	Total	Total
Partida	44,1%	31,9%	39,3%	55,9%
Continua	55,0%	63,1%	58,2%	40,7%
Altres	0,9%	5,0%	2,5%	3,4%
	100%	100%	100%	100%

Font: TPC i ECVHP 2006

La veu dels entrevistats

Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur

El temps a les urbanitzacions: vivències, experiències, estratègies

1. Satisfacció amb la vida al dispers. Tot i així, també hi ha desavantatges, centrats en les distàncies i l'espai de vida:

"Yo estoy más bien en contra que a favor. Porque trabajamos de donde nos hemos ido. Aquí hay más gasto y más de todo (...)"

2. Percepció diferencial: les dones posen èmfasi en el temps → pluridestins i imprevistos

"No puedo contar con nadie (para que me ayude). No tengo a nadie. (...) Mi madre vive en Barcelona. Como para echarle una mano. Sí, hombre si yo me pongo mala y la llamo viene. Pero vaya que... Yo he estado mal, y mis hermanas no se han ido de aquí. Cuando no había una, había otra. [somriu] Pero sino no. Si te hace falta vienen. Pero sino no."

El temps a les urbanitzacions: vivències, experiències, estratègies

3. Increment de la dependència dels menors i del període de dependència:

"Antes era diferente porque el crío podía ir y venir solo. Aunque era más pequeño, el cole lo tenía cerca. Luego teníamos vecinas. Yo tenía una vecina que (...) tenía una cría pequeña. ¿Qué pasa? Que yo me llevaba su niña, ella se los traía. Si yo no estaba le daba de comer o si no me quedaba yo a la suya. Era diferente".

"El niño me tiene muy atada. Entonces no puedo yo... hacer lo que yo quiera. Hay cosas que las podría hacer pero no puedo. Porque si no, él aquí no se puede mover".

Suposa una nova gestió del temps personal i familiar:

"Les activitats extraescolars algunes les fa a l'escola i unes altres... les fa fora i les, les podem tenir...(...): vas i la portes i la passes a recollir amb cotxe. Però això es pot organitzar."

"Abans jo no tenia horari com per anar a recollir-la. Clar, ella arribava a casa, i ja està".

El temps a les urbanitzacions: vivències, experiències, estratègies

4. Lògiques específiques de les activitats quotidianes: compatibilització de temps i espai

"Les compres... la carn i el peix, per exemple, això ho compro jo. Lo que és el supermercat, lo que és la gran superfície, jo hi vaig un cop al mes. Lo altre, cada setmana hi va ell".

"Els divendres vaig a plaça per lo que és carn, peix, verdura. No tanquen al migdia i els productes frescos m'agrada més comprar-los a la plaça, al mercat. I com que aquí no n'hi ha mercat (...) Pues llavors... ho fas tot del tirón perquè un cop estàs aquí dalt [riu] fa molta mandra tornar a baixar, tu ja has vist la carretera, no?".

El temps a les urbanitzacions: vivències, experiències, estratègies

5. El treball també s'adapta, en la mesura del possible, a les noves circumstàncies:

"Quan vaig vindre a viure, treballava a la Vall d'Hebron. Anava d'aquí a la Vall d'Hebron, cada dia. Treballava de vuit a tres i mitja. Vaig estar un any, era una mica pal [fa cara d'haver-ho passat realment malament per aquest fet]. El meu primer fill era una bebè i vaig tenir que agafar canguros, guarderies però casi ja no me'n recordo [riu]. Ja fa disset anys... Però bueno, va ser uns mesos. Per això vaig demanar el trasllad a Viladecans (...). A més, arrel de néixer el petit, havia demanat canvi de servei per no treballar caps de setmana i festius i treballar de dilluns a divendres. De dilluns a divendres i de set a dues i mitja. O sea que és un bon horari per estar amb ells".

El temps a les urbanitzacions: vivències, experiències, estratègies

6. El temps de desplaçament no és, a priori, un problema.

Ho és quan surten *imprevistos*:

"Estic a les oficines i està aquí a Lliçà de Vall. Per l'autovia hi estic un quart d'hora si el trànsit va bé. El problema és l'autovia aquesta. A l'alçada de Parets - Mollet, de vegades, hi ha moltes dificultats per les entrades i sortides de l'autopista, aleshores s'acumulen les cues i, de vegades, quan surts d'aquí, si ja ho veus. Agafes un altre tipus de ruta. Però com que també ja tothom ho sap que està col·lapsada, o sigui, que el col·lapse ja hi és a tot arreu. I, el problema és aquest!"

"El nen el porto a l'escola de l'Ametlla. Tardo 10 minuts. Hi podria anar caminant: algun dia a la tarda, quan jo sóc a casa, jo el vaig a buscar a peu. A ell li agrada perquè passa pel mig del bosc i això. Però, vull dir, que no era per dir, ostres, que aquí podré anar cada dia a peu i allà... no. Perquè al matí, el deixo mitja hora abans i jo no torno a casa, me'n vaig a treballar".

3. Conclusions. Els efectes sobre el temps de les dinàmiques metropolitanes: un carrer sense sortida?

Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur

Els efectes sobre el temps

1. La ciutat dispersa planteja nous reptes al temps personal i al temps social.
 2. Espai de vida dispers i fragmentat. Suposa un augment de les distàncies i dels desplaçaments.
 3. En el dispers s'incrementa el temps dedicat al treball familiar domèstic (habitatge i cura). Es multipliquen els viatges per compres en funció de la ubicació de l'oferta.
 4. La localització residencial segueix lògiques de preu i qualitat de l'entorn. El treball remunerat no determina lloc de residència. La necessitat d'adaptar ambdues localitzacions provoquen més parcialitat i una jornada contínua.
 5. Quan l'adaptació no és possible, calen altres estratègies: solidaritat familiar.
 6. Els desplaçaments vénen marcats per la dependència del vehicle privat: estructura el temps personal i familiar.
 7. La dependència del vehicle privat perfila un tipus específic de col·lectius dependents: els que no hi tenen accés directe. Han de buscar estratègies de gestió del temps particulars.
 8. Les dones del dispers reproduïxen l'esquema de sobrecàrrega de treball familiar domèstic, malgrat els homes compatibilitzen en major mesura.
 9. Les conseqüències negatives de la morfologia dispersa afecten en major mesura els col·lectius amb menys recursos.
 10. Malgrat tot, les persones dissenyen estratègies adaptatives en la seva vida quotidiana per pal·liar els efectes negatius (multiviatges, concentració d'activitats, etc.).
-

Escenaris de futur

1. El coneixement de les problemàtiques és el primer pas per resoldre-les. S'han fet força aportacions.
 2. Canviar les regles del joc amb una orientació més humana que atengui necessitats i tendeixi a la justícia social.
 3. La crisi que ens afecta pot implicar un bon moment per repensar models.
 4. També pot implicar posar en funcionament accions de creació d'equipaments i d'espais ciutadans.
 5. Les polítiques de temps han d'abordar totes les dimensions que l'afecten: una d'elles és, sens dubte, la forma d'organitzar el territori.
-

Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur

Dinàmiques metropolitanes i efectes sobre el temps

Gemma Vilà (gvila@ub.edu)
Anna Alabart (alabart@ub.edu)

Grup de Recerca Territori, Població i Ciutadania
Universitat de Barcelona
5 de febrer de 2009

(*) Les dades que apareixen en aquesta presentació es desprenen, en la seva majoria, del treball de camp realitzat per l'equip en el marc de la recerca *Solidaridad familiar y ciudadanía en el marco de la ciudad difusa* amb codi SEC2003-09565-C02-01. Projecte R+D finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència i per fons FEDER.